Opetus- ja kulttuuriministeriö 16.5.2017

Eduskunta
Tulevaisuusvaliokunta

**Asiantuntijalausunto:** valiokunnan kokous 17.5.2017 klo 9.00

VNS 4/2017 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018—2021 K 14/2017 vp Hallituksen vuosikertomus 2016

**Mitkä ovat Suomen kolme suurinta kestävän kasvun haastetta ja ovatko ne huomioitu riittävästi valtiontalouden suunnitelmassa?**

Suomen kestävän kasvun suurimmat haasteet ovat 1) talouden ja yhteiskunnan jatkuva uudistaminen epävarmassa toimintaympäristössä, 2) huolenpito osaamisesta ja inhimillistä voimavaroista sekä 3) yhteiskunnan yhteenkuuluvuuden, avoimuuden ja luottamuksen vahvistaminen.

Osaaminen on ollut ja on vastaisuudessakin Suomen hyvinvoinnin ja kestävän kasvun keskeinen menestystekijä. Suomi on tunnettu hyvästä koulutusjärjestelmästään, joka on mahdollistanut yhteiskunnan jatkuvan kehittämisen ja talouden joustavan uudistamisen. Olemme onnistuneet yhdistämään korkeatasoisen osaamisen, tasa-arvon ja tehokkuuden. Suomen talouden ja tuottavuuden poikkeuksellisen hyvä kehitys 1980-luvulta vuonna 2008 alkaneeseen murrokseen saakka perustui teknologian, tiedon ja osaamisen vahvistamiseen ja niiden tehokkaaseen hyödyntämiseen.

Tutkimusten, arviointien ja kansainvälisten vertailujen yksiselitteinen johtopäätös on, että Suomella ei ole perusteita luopua osaamisperusteisen kasvun ja hyvinvoinnin strategiasta. Työmarkkinoilla osaamisvaatimusten kasvu näyttää jatkuvan. Ammattirakenteiden muutos on nostanut työmarkkinoilla vaadittua muodollisen koulutuksen määrää niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Maailmanlaajuisesti arvoketjuihin kytkeytyvä tuotanto on mennyt yhä enemmän osaamis- ja pääomaintensiiviseen suuntaan. Suuri osa viimeaikaisesta tuottavuuden kasvusta on perustunut osaamiseen, tutkimukseen ja innovointiin. Matalasti koulutettujen työllisyys on heikentynyt. Muutoksen on kiihtynyt 2000-luvulla. Korkeasti koulutetut muodostavat yhä suuremman osan työllisyyden nettolisäyksestä. Kotimaiset selvitykset (ETLA, VATT) osoittavat, että Suomen työmarkkinoilla on kysyntää erityisesti korkeaa koulutusta vaativalle työlle, jossa korostuvat monipuolinen osaaminen, luovuus ja abstrakti ajattelu. Rutiininomaisten ja ulkomaille siirrettävissä olevien tehtävien osuus on puolestaan samaan aikaan pienentynyt.

**Osaamisen nykytila**

Suomalaisen osaamisen taso on edelleen korkea, mutta olemme menettämässä tähän perustuvaa kilpailuetua: osaamispohjamme ei ole pystynyt uudistumaan kansainvälisen kilpailun edellyttämällä tavalla.

Peruskoululaisten osaamista tarkastelevat PISA-tulokset ovat Suomessa edelleen hyvällä tasolla, mutta niissä on nähtävissä huolestuttavaa laskua. Nuorten osaamistaso on heikentynyt kaikilla OECD:n PISA- tutkimuksen sisältöalueilla, matematiikassa, lukutaidossa ja luonnontieteissä. Matematiikkaa heikosti osaavien osuus kaksinkertaistui Suomessa vuodesta 2003 vuoteen 2012. Tyttöjen ja poikien välinen ero lukutaidossa on Suomessa ollut aina poikkeuksellisen suuri verrattuna muihin maihin. Oppimista haittaavat asenteet ovat vahvistuneet.

PISA 2015 tutkimuksen pääalueena olivat luonnontieteet. Tutkimuksen tulokset vahvistavat osaltaan jo havaittuja kehityskulkuja. Suomalaisnuorten osaaminen on yhä OECD-maiden huipputasoa, mutta oppimistulokset ovat edelleen laskeneet ja tasa-arvokehitys on heikentynyt. Luonnontieteiden keskiarvo on pudonnut 32 pistettä vuoteen 2006 verrattuna, jolloin luonnontiede oli edellisen kerran pääalueena. Tulosten heikkeneminen vastaa miltei yhden kouluvuoden edistystä. Luonnontieteitä heikosti osaavien määrä on miltei kolminkertaistunut vuoteen 2006 verrattuna. PISA-arvion mukaan vuosittain runsaat 6000 nuorta jää Suomessa vaille riittäviä perustaitoja luonnontieteissä, mikä lisää riskiä selvitä jatko-opintojen ja nykyaikaisen työelämän vaatimuksista. Suomessa tyttöjen ja poikien ero, tyttöjen hyväksi, oli OECD-maiden suurin. Tytöt olivat Suomessa poikia parempia kaikilla luonnontieteiden alueilla.

Tutkimukset ja selvitykset osoittavat, että monet huonot kehityssuunnat koskevat nimenomaan niitä asioita, jotka on tunnistettu koulutusjärjestelmämme vahvuuksiksi yhteiskuntamme menestystekijöiksi. Koulutuksellinen tasa-arvo on heikkenemässä. Suomessa vanhempien koulutuksen ja ammatin sekä kodin varallisuuden vaikutus on voimistunut, kun se muissa kehittyneissä maissa on pysynyt ennallaan. Suomi on voinut olla ylpeä siitä, että maan eri osissa, samoin kuin maaseudulla ja kaupungeissa, oppilaille on voitu taata tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen. Nyt PISA-ainestoissa havaittiin suurempia alueellisia eroja kuin koskaan aiemmin. Varsinkin pääkaupunkiseudun tulokset eroavat merkitsevästi muusta maasta, erityisesti Länsi- ja Itä-Suomesta. Erityinen huolenaihe on maahanmuuttajien osaaminen. Osaamiserot kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä ovat EU-maiden suurimpia.

OECD, EU ja kansainväliset ajatuspajat ovat kiinnittäneet viime vuosina erityistä huomiota inklusiiviseen, osallisuuteen ja laajaan osallistumiseen perustuvaan kasvuun. Sosiaalisen eriarvoisuuden kasvulle on annettu hintalappuja. Sosiaalisen koheesion kannalta erityisen huolestuttavaa on, että koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten osuus Suomessa on kasvanut. Vuonna 2015 heidän osuutensa 20–24-vuotiaista oli Eurostatin ja Tilastokeskuksen luokittelulla 15 %, kun vuonna 2008 heitä oli 10 % ikäluokasta. OECD:n tiukemman rajauksen mukaiset luvut olivat 18,3 % vuonna 2014 ja 13,0 % vuonna 2005. Miesten NEET-aste on naisia suurempi, vuonna 2015 osuus 20–24-vuotiaista oli 16.6 %. Miehillä osuuden kasvu on myös ollut jyrkempää kuin naisilla. Kaikissa muissa pohjoismaissa NEET-nuorten osuus oli edelleen vuonna 2015 alle kymmenen prosenttia. Tanskassa näin siitä huolimatta, että osuuden kasvu vuodesta 2006 oli samaa luokkaa kuin Suomessa, noin viisi prosenttia. Muissa pohjoismaissa NEET-nuorten osuus on pysynyt jotakuinkin ennallaan. (Lähde: Eurostat.)

Nuorten jäämistä koulutuksen ja työn ulkopuolelle on pidetty syrjäytymistä ennakoivana indikaattorina koska NEET-status kertoo, että henkilöllä ei ole työllistymisen mahdollistavaa koulutusta eikä hän ole sellaista hankkimassa. Osalla näistä nuorista voi olla työmarkkinoille johtava koulutus, joka ei kuitenkaan johda työllistymiseen. Lisäksi osa nuorista löytää itse koulutus- tai työpaikan ennemmin tai myöhemmin ja pääsee itsenäisen elämän alkuun, toiset tarvitsevat enemmän ohjausta ja tukitoimia.

Suomessa lähes 15 prosenttia nuorista jää ilman toisen asteen tutkintoa. Pelkän peruskoulun varaan jääminen on yleisempää miesten, suurista kaupungeista ja heikommasta sosioekonomisesta taustasta tulevien, maahanmuuttajataustaisten ja heikosti peruskoulussa pärjänneiden keskuudessa. Ilman toisen asteen tutkintoa olevien todennäköisyys olla koulutuksen ja työn ulkopuolella kolmekymppisenä on 20 prosenttiyksikköä suurempi kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneilla.

OECD:n yhteiskuntakatsauksessa (2016) nostetaan esiin monia epäsuotuisia seurauksia työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisesta. Sillä voi olla vakavia pitkäaikaisia vaikutuksia terveyteen, syntyvyyteen ja rikollisuuteen, ja se voi jopa vaarantaa yhteiskunnan sosiaalisen koheesion. NEET-nuorten onnellisuuden, luottamuksen ja poliittisen mielenkiinnon taso on muita matalampi. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleminen vaikuttaa todennäköisesti nuorten onnellisuuteen, voi saada heidät tuntemaan itsensä osattomiksi ja voi heikentää sosiaalista koheesiota. NEET-nuorten tyytyväisyys elämään ja luottamus toisiin on muita nuoria matalammalla tasolla. He ovat myös vähemmän kiinnostuneita yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.

Ammatillisessa koulutuksessa keskeyttäminen on yleistä eikä työllistyminen välttämättä onnistu koulutuksen pohjalta. Lukio ei tuota laaja-alaista oppiainerajat ylittävää osaamista eikä riittävästi korkeakoulutukseen riittävää osaamista. Erityisesti luonnontieteiden ja matematiikan osaamisessa nähdään puutteita: korkeakoulujen on vaikea saada näitä aloja riittävän hyvin osaavia opiskelijoita. Korkeakoulut joutuvat siksi käyttämään voimavaroja osaamispuutteiden korjaamiseen.

Suomalaisten koulutustason nousu on hidastunut. Ilman erityisiä toimia se kääntyy laskuun ensi vuosikymmenellä. Työikäisten suomalaisten koulutustaso on kansainvälisesti vertaillen korkea, mutta vertailuasema on heikentynyt. Korkeimmin koulutetuksi ikäluokaksi uhkaa jäädä vuonna 1981 syntyneet. Vielä 1990-luvun alussa suomalaiset 25–34 -vuotiaat nuoret olivat OECD-maiden kärjessä korkeasti koulutettujen osuudessa. Vuonna 2015 Suomi oli tässä vertailussa OECD-maiden keskiarvon alapuolella. Suomalaisten korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus nuoremmissa ikäluokissa 25–34-vuotiaissa on pysynyt samalla tasolla 2000-luvun alusta lähtien. Vuonna 2014 osuus oli 40 % vuonna 2014 ja 39 % vuonna 2000. Vastaavassa ajassa OECD-maiden keskiarvo samassa ikäryhmässä on noussut 6 %:sta 41 %:iin. Tämä kuvaa ennen kaikkea sitä, että korkea-asteen koulutusta on 1990- ja 2000 -luvulla merkittävästi laajennettu monessa OECD- ja EU-maassa.

Suomen tavoitteena on ollut korkeaan osaamiseen perustuva tuottavuuden ja talouden kasvu sekä kansainvälinen kilpailukyky. Koulutustasoa on nostettava, jotta Suomeen voi syntyä korkea osaamista vaativaa yritystoimintaa ja uusia työpaikkoja.

Suomen Akatemia tieteen tila 2016 -raportiun ja muiden selvitysten perusteella Suomen tieteen tila on vakaa, mutta olemme jäämässä jälkeen vertailumaista. Suomessa on kansainvälisesti verkottuneita ja arvostettuja huippututkijoita, mutta kärki on kapea. Korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmä on hajanainen. Yksiköt ovat liian pieniä korkealaatuista tutkimusta ja opetusta ajatellen, opiskeluajat pitkiä ja voimavarat liikkumattomia. Yliopistotutkimuksen kaupallinen hyödyntäminen on riittämätöntä ja kansainvälistyminen on edistynyt hitaasti. Suomi ei ole riittävän houkutteleva maa elinkeinoelämän ja tutkimuksen kansainvälisille huippuasiantuntijoille.

Hyvinvoinnin ja kestävän kasvun näkökulmasta korkeakoulujen tulee pystyä laadukkaaseen, vaikuttavaan ja uudistumiskykyiseen toimintaan. Tämä vaatii sekä sisällöllisiä että rakenteellisia uudistuksia. Korkeakoulujen laadun ja vaikuttavuuden parantamista tulee jatkaa. Rakenteiden pitää tukea tällaista toimintaa. Yliopistojen profiloituminen on viime vuosina edennyt vahvasti. Profiloitumisen jatkaminen on välttämätöntä. Tutkimusyksiköt korkeakouluissa ovat edelleen liian pieniä laadun, tulosten hyödyntämisen ja vaikuttavuuden kannalta. Myös ammattikorkeakouluissa on nähtävissä selkeä tarve koulutuksen ja tki-toiminnan painopisteiden vahvistamiseen.

Innovaatiojärjestelmää on kehitettävä luomalla uudenlaisia yritysten ja julkisten toimijoiden kumppanuusmalleja, Public-Private Partnership -toimintaa, joka tunnistaa veturiyritysten keskeisen merkityksen ekosysteemien kehittymiselle ja joka kannustaa julkisesti rahoitettujen tutkimusinfrastruktuurien ja kehitysympäristöjen hyödyntämiseen. Onnistuakseen tällainen kumppanuusmalli edellyttää tuekseen tutkimuskentän vahvaa profiloitumista.

Meneillään olevan korkeakoulujärjestelmän uudistamisen tavoitteina ovat toiminnan laadun ja vaikuttavuuden selkeä parantaminen kestävän kasvun rakentamiseksi. Tavoitteena on, että vuoteen 2025 mennessä kunkin yliopiston yhteistyö elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan kanssa on tiivistynyt selkeästi ja tutkimus ja tutkijakoulutus ovat keskittyneet yliopiston vahvuusalueisiin. Vuoteen 2025 mennessä Tavoitteen mukaisesti ammattikorkeakoulujen rooli erityisesti pk-sektorin tki-työssä ja aluevaikuttavuudessa on vahvistunut selvästi. Korkeakoulutuksen saavutettavuus turvataan koko korkeakouluverkkoa ja digitalisaatiota hyödyntäen.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2018–21 ja hallituksen puoliväliriihen uusissa avauksissa tartutaan edellä kuvattuihin huolenaiheisiin. Tulevina vuosina panostetaan osaamiseen ja lasten ja nuorten hyvinvointiin. Huippututkimuksen ja tutkimuksen vaikuttavuuden panostuksia lisätään. Varhaiskasvatusmaksuja alennetaan. Peruskouluille suunnattu tasa-arvorahoitus kaksinkertaistetaan. Ammatillisen koulutuksen uudistusta tuetaan. Panostuksia tulee myös nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Julkisen talouden suunnitelmalla voidaan vaikuttaa vain rajallisesti pienen avoimen kansantalouden globaaliin toimintaympäristöön. Suomen menestys riippuu rauhan ja vakauden ylläpitämisestä lähialueillamme sekä valtioiden kyvystä löytää yhteisiä ratkaisuja ihmiskunnan suuriin haasteisiin (luonnonvarojen riittävyys, ilmastonmuutos, väestön ikääntyminen, muuttoliikkeet, tieteen ja teknologian kehitys, globaalin keskinäisriippuvuuden kasvu). Osaaminen, innovaatiovetoinen kasvu ja sosiaalisesta koheesiosta huolehtiminen luovat kuitenkin edellytyksiä luovat kuitenkin edellytyksiä uudistumiselle ja aktiiviselle toimintaympäristöön vaikuttamiselle.

**TALOUDEN JA YHTEISKUNNAN UUDISTAMINEN**

1. **Huippututkimukseen ja tutkimuksen vaikuttavuuteen panostetaan. Suomen Akatemialle varataan vuosille 2018 ja 2019 määrärahavaltuutta yhteensä 50 miljoonaa euroa lippulaiva-tutkimuskeskittymien toteuttamiseen. Lisäksi valtio varautuu osallistumaan lippulaiva-tutkimuskeskittymien rahoittamiseen ja kehittämiseen alkuvaiheessa 60 miljoonan euron pääomittamisella.**

   Vahvistamalla yliopistojen profiloitumista voidaan Suomeen luoda kestävän kasvun kannalta merkittäviä yksiköitä, tutkimuksen lippulaivoja. Lippulaivat toimivat yhden (tai usean) yliopiston tai tutkimuslaitoksen osana. Niiden rahoitus on määräaikaista ja perustuu tiukkaan vaikuttavuuden ja laadun arviointiin. Niillä on tiivis mutta joustava kytkentä kasvu- ja muiden alojen yrityksiin ja ne tekevät tiivistä yhteistyötä kasvualojen yritysten kanssa. Lippulaiva-tutkimuskeskittymien kautta etsitään alueita, joissa on vahvaa osaamista ja paljon lisämahdollisuuksia kasvun edistämiseen.

   Esitystä valmistelleen ryhmän ehdotusten mukaisesti lippulaivojen valintaprosessi toteutettaisiin Suomen Akatemiassa osana yliopistojen seuraavaa profiloitumisrahoituksen hakua. Haku sijoittuisi näin loppuvuoteen 2017 ja päätökset tulisi kesällä 2018. Arvioinnin suorittaisivat kansainväliset arviointipaneelit. Lippulaivojen rahoituksen edellytyksinä olisi korkea tieteellinen laatu, osoitettu vaikuttavuus elinkeinoelämään ja muuhun yhteiskuntaan sekä isäntäorganisaation sitoutuminen toiminnan kehittämiseen.

2. **Hallitus on sitoutunut datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelman toteuttamiseen. Datahallinnan ja suurteholaskennan kehittämiseen varataan yhteensä 33 miljoonaa euroa (2018–2021).**

   Kehittämisohjelmalla nostetaan alan tutkimusinfrastruktuuri kansainväliselle tasolle ja vahvistetaan tekoälyyn liittyvää tutkimusta ja koulutusta.

   Käynnistetään datanhallinnan ja tieteellisen laskennan tutkimusinfrastruktuuriympäristön kehittämisohjelma, jonka ytimessä on laskentaympäristön ajantasaistamiseksi ja kansainvälisen yhteistyön varmistamiseksi tehtävät investoinnit. Kehittämisohjelmaa johtaa opetus- ja kulttuuriministeriön asettama ohjausryhmä, joka investointien suunnittelun ja toteutuksen lisäksi aktivoi tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän julkisia, yksityisiä ja kolmannen sektorin toimijoita. Kehittämisohjelmassa huolehditaan myös dataintensiivisen tutkimuksen monimuotoisen vaikuttavuuden toteutumisesta yhteiskunnassa.

   Dataintensiivisyys ja siihen liittyvät mahdollisuudet kehittää laskentamenetelmiä, suurteholaskimia ja erilaisten aineistojen hyödyntämistä tuovat kaikki tieteenalat uuden äärelle. Suomalaisilla korkeakouluilla on käytössään keskitetysti organisoitu kansainvälisen tason suurteholaskennan ympäristö Tieteen

tietotekniikan keskus CSC:n tarjoamana. Nykyinen laskentaympäristö ei nimenomaan datojen merkityksen kasvun takia ole enää tarpeiden tasalla.

3. **Osana Savonlinnan alueen elinvoimaisuuden ja elinkeinorakenteen vahvistumista tukevia toimia mekaanisen puurakentamisen ammattikorkeakoulutukseen kohdennetaan vuosina 2018–2021 yhteensä 2,4 miljoonan euron lisämääräraha.**

   Riihipäätöksen mukaisesti uutena koulutuksena Savonlinnassa aloitetaan mekaanisen puurakentamisen insinöörikoulutus Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun yksikössä. Tavoitteena on 30 aloituspaikan lisäys. Tarkoitukseen kohdennetaan vuosina 2018–2021 yhteensä 2,4 miljoonaa euroa. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun yhtenä painoalana on ”Metsä, ympäristö ja energia”, jonka osaamisen kärkinä mm. kuituprosessit, metsätalous ja materiaaliteknologia. Mekaanisen puurakentamisen koulutus kytkeytyy ammattikorkeakoulun vahvuusalueisiin ja toimintaan alueella. Jo aiemmin opetus- ja kulttuuriministeriö on sitoutunut biotekniikan alan insinöörikoulutukseen 30 aloituspaikalla.

4. **Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymislinjaukset toteutetaan osana Talent Boost –ohjelmaa. Osana Business Finland -kokonaisuutta korkeakoulutus- ja tutkimusjärjestelmän kansainvälistymisen lisäämiseksi perustetaan Team Finland Knowledge -verkosto edustamaan suomalaista korkeakoulutusta ja tutkimusta valituissa maissa.**

   Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymislinjauksia valmistellut ryhmä jätti ehdotuksensa maaliskuussa 2017. Työryhmän ehdotus sisältää seitsemän toimenpidekokonaisuutta, joiden pohjalta on tarkoitus valmistella varsinainen toimenpideohjelma syksyyn 2017 mennessä. Yksi ehdotuksista oli sillanpääasemien perustaminen valikoituihin maihin. Ehdotuksen mukaisesti Opetus- ja kulttuuriministeriö, yhdessä muiden ministeriöiden ja toimijoiden kanssa perustaisi verkoston vahvistamaan suomalaisten toimijoiden ja valittujen maiden korkeakoulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoimijoiden yhteistyötä läheisessä yhteistyössä Team Finland-verkoston kanssa. Verkoston tehtävänä on helpottaa yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yksittäisten tutkijoiden sekä muiden toimijoiden pääsyä uuteen tietoon ja mahdollistaa kontakteja. Verkosto tukee opiskelija- ja tutkijaliikkuvuuden vahvistamista sekä urakehityksen monipuolistamista sekä kumppanimaiden verkostojen ja rahoitusmekanismien hyödyntämistä yhteistyössä niiden kanssa.

5. **Tuetaan positiivista rakennemuutosta. Hallitus neuvottelee 19.5.2017 vuoden 2017 ensimmäisestä lisätalousarvioesityksestä. Siinä tullaan käsittelemään Lounais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen tukea.**

   Lisäresurssit kohdennetaan pääasiassa osaavan työvoiman kouluttamiseen ja saatavuuteen. Lisärahan tarkempi kohdentuminen arvioidaan selvitysmies Jari Jokisen ja valmisteilla olevan Esko Ahon meriklusterin ja autoteollisuuden kasvua arvioivaa raporttia mukaillen.

6. **Aiempien päätösten perusteella toteutetaan:**

   - Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toteuttamista jatketaan. Tavoitteena on opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen uudistaminen vastaamaan uuden oppimisen tarpeita. Opettajien osaamisen kehittämiseen panostetaan v. 2018 yhteensä 21,5 milj. euroa.
   - Korkeakouluopetuksen kehittämisen, digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistamisen ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantamisen toimenpiteisiin varataan v. 2018 yhteensä 45,7 milj. euroa.
   - Vuonna 2018 yliopistojen pääomittamiseen varataan 46 milj. euroa ja ammattikorkeakoulujen pääomittamiseen 24 milj. euroa.
   - Yliopisto- ja ammattikorkeakoululain väliaikaisten muutosten seurauksena korkeakoulujen lakisääteisiä indeksitarkistuksia ei toteuteta vuosina 2017–2019 (4.5.2017 arvio vaikutuksesta vuoden

2019 tasolla on yhteensä n. 112,6 M€ - HO:ssa oli 175 M€). Valtion rahoitusta yliopistoille ja ammattikorkeakouluille vähennetään työnantajamaksujen alenemisen johdosta (suuruusluokka vastaa kilpailukykysopimuksesta aiheutuvaa kustannussäästöä) vuoden 2017 tasosta vuoteen 2021 mennessä 13,6 M€.

- Valtiontalouden sopeutustoimista seuraavat säästötoimet vähentävät tiedelaitosten rahoitusta.

7. **Luovaa taloutta vahvistetaan.** Luovien alojen toimintaedellytysten parantamiseksi, yhteistyön ja verkostoitumisen lisäämiseksi sekä muiden alojen kilpailukyvyn vahvistamiseksi hallitus ottaa luovat alat osaksi yrittäjyys- ja työllisyyspaketteja sekä niihin kuuluvia kasvun ja kansainvälistymisen tukimuotoja "Luova talous ja aineettomat arvot" -työryhmän ehdotusten mukaisesti. Selkiytetään ei-työsuhteisten taiteilijoiden MYEL –YEL eläketurvaa niin, että päällekkäisyyksiltä vältytään. Kulttuurimatkailua tuetaan osana matkailun edistämistä.

**OSAAMISPERUSTAN VAHVISTAMINEN**

8. **Yliopistokoulutettujen lastentarhanopettajien koulutusmääriä nostetaan edelleen. Varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittämiseen varataan yhteensä 28 miljoonaa euroa (2018–2021).**

   Varhaiskasvatuksen henkilöstörakennetta on tarkoitus kehittää NEET- ja LAPE-hankkeissa sovitun mukaisesti nostamalla yliopistokoulutettujen lastentarhaopettajien koulutusmääriä. Tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksen laatua ja pedagogiikkaa, nostaa henkilöstön osaamistasoa sekä lisätä lasten ja perheiden saamaa moniammatillista tukea.

   Yliopistojen lastentarhanopettajakoulutuksessa aloitti vuonna 2016 yhteensä 469 uutta opiskelijaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on jo aiemmin (vuonna 2016 käydyissä sopimusneuvotteluissa kaudelle 2017–2020) sopinut yliopistojen kanssa yhteensä 180 aloituspaikan lisäyksestä vuodesta 2017 alkaen.

   Tavoitteena on, että lisämäärärahalla ja olemassa olevia voimavaroja uudelleen kohdentamalla lisättäisiin merkittävässä määrin yliopistollisen lastentarhanopettajakoulutuksen nykyistä sisäänottoa enemmän. Opiskelijalisäys perustuu ennakointiin, joka on laadittu siten, että vuoteen 2025 mennessä yliopistoissa lastentarhanopettajaksi koulutettavilla voidaan korvata sekä eläkkeelle jäämisestä että uraliikkuvuudesta aiheutuvat henkilöstövarannon vajeet että nostaa huomattavasti varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuutta.

   Ministeriö selvittää ja keskustelee kesän aikana yliopistojen kanssa kunkin mahdollisuuksista lastentarhanopettajakoulutuksen laajentamiseen vuonna 2018.

9. **Hallitus toteuttaa lukiouudistuksen.** Tavoitteena on lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona sekä vahvistaa koulutuksen laatua, oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle.

10. **Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoon 30 miljoonan euron panostus.** Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukeen kohdistetaan vuositasolla 15 miljoonaa euroa vuosina 2018 ja 2019. Rahoituksella digitalisoidaan ammatillisen koulutuksen toimintaprosesseja reformin tavoitteiden mukaisesti, ehkäistään keskeyttämistä ja syrjäytymistä ja rakennetaan yhdessä työelämän kanssa koulutus- ja työelämäpolkuja koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille ja aikuisille.

11. **Varaudutaan pääomittamaan ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjä ja -välineitä** omistavaa ja ylläpitävää osaamiskeskusta tai muuta yhtiötä yhteensä 80 miljoonalla eurolla.

**YHTEISKUNNAN YHTEENKUULUVUUDEN JA TASA-ARVON VAHVISTAMINEN**

12. **Peruskoulun tasa-arvoa vahvistetaan.** Peruskoulun tasa-arvon vahvistamiseen tarkoitettu rahoitus kaksinkertaistetaan lisäämällä siihen 15 miljoonaa euroa vuosina 2018–2019. Tukea kohdennetaan esimerkiksi erityisopetukseen ja opetusryhmien koon pienentämiseen lisäämällä resursseja niiden alueiden kouluille, joissa on paljon työttömyyttä, alhaisempi keskimääräinen koulutusaste tai suurempi vieraskielisen väestön osuus.

13. **Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn uusia toimenpiteitä.** Hallitus hyväksyi ohjelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, syrjäytymisen ehkäisemi-seksi sekä koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten määrän vähentämiseksi. Toimia rahoi-tetaan ministeriöiden omien hallinnonalojen budjeteissa sekä käynnissä olevissa kärkihankkeissa. 19-kohtaisen ohjelman toteutukseen varattiin myös lisärahoitusta.

14. **Varhaiskasvatuksen maksuja alennetaan.** Maksuttomuuden piiriin siirtyy 6 700 perhettä. Pieni- ja keskituloisen perheen maksut alenevat ja 2. lapsen sisaralennus nostetaan 50 %:iin. Uudet maksuttomuuden rajat noudattelevat pienituloisuuden rajaa, jota on korotettu 500 eurolla. Alennuksen arvioidaan vähentävän kuntien maksutuloja noin 70 miljoonaa euroa.

15. **Opintotukeen 75 euron huoltajakorotus.** Perheellisten opiskelijoiden toimeentulon turvaamiseen tehdään 75 euron huoltajakorotus. Muutoksen arvioidaan lisäävän valtion menoja vuositasolla noin 10 miljoonaa euroa.